

Notat

2023-imi takornarianut allanullu nunatsinni najugaqanngitsunut Peqqinnissaqarfimmit kiffartuussinerit

- Umiarsuarluni takornariartitsisarneq qitiutillugu

Tunuliqutaasoq: 2023-imi aasap ingerlanerani umiarsuarnik takornariartaatinik angallannerup annertusiartuinnarnera tamatumalu Peqqinnissaqarfimmut kingunerisai oqallisaangaatsiarput. Tamatuma kingunerisaanik taamanikkut Peqqissutsimut Naalakkersuisoq Mimi Karlsen takornariat Peqqinnissaqarfimmik atuinerat pillugu nassuiaasioqqusivoq. Peqqinnissaqarfimmi qullersat, Dronning Ingridip Peqqissaavia Nunatsinnilu Nakorsaaneqarfik ataatsimoorlutik sukumiinerusumik misissuipput. Umiarsuarlut takornariartaatinut ilaallutik takornariat qitiutillugit - takornariat 2023-imi Peqqinnissaqarfimmik atuinerat pillugu misissueqqissaarluni nalunaarusiornissaq-allakkiami siunertaavoq.

Brevdato: 21-05-2024
Sagsnr. 2023 - 13746
Dok. nr. 23962422

Postboks 120
3900 Nuuk
Tlf. (+299) 34 51 92
Fax (+299) 32 51 30
E-mail: nun@nanoq.gl
www.nanoq.gl

Misissueqqissaarneq taanna Peqqinnissaqarfip napparsimasut pillugit qarasaasiakkut nalunaarsuiffianit (Cosmic) paasissutissanik, 2023-imi januaarip ulluisa aallaqqaataanniit septembarip ulluisa 30-iannut pissarsiarineqarsinnaasunik, tunngaveqarpoq. Paasissutisat tassanga pissarsiat tassaapput inuit tamarmik piffissami misissuiffiusumi minnerpaamik ataasiarlutik Peqqinnissaqarfimmut attaveqartut qarasaasiakkullu nalunaarsuiffik naapertorlugu maani nunatsinni najugaqanngitsut. Paasissutissani pineqarput inuit katillugit 2.529-it, 2023-i januaarip ulluisa aallaqqaataanniit septembarip ulluisa 30-iannut minnerpaamik ataasiarlutik Peqqinnissaqarfimmut attaveqarsimasut. Nalunaarsukkani katillugit 37-it paasissutissani pissarsiarineqarsinnaasuni ilanngunneqarsimasut najugaat allassimangitsut (inoorlaat, allattugaatinut nalunaarsugaqanngitsut, marloriarlutik nalunaarutigineqarsimasut, 2023-sioqqullugu attaveqarsimasut assigisaallu) peerneqarput. Naggataagut misissugassanngortuni inuit attaveqarsimasut 2.492-it ilaapput.

Takornariaqarnerup ineriartornera, tamatumunngalu atatillugu umiarsuit atorlugit takornariartitsisarneq: Timmisartukut angalasut maani nunaqanngitsut 2022-imi 65.000-it missaanniit 2023-imi 74.000 -inut amerleriarput. Umiarsuarlut takornariartaatinut ilaallutik takornariat amerleriarneroqaat. 2022 umiarsuit takornariartaatit 43.999-inik ilaasullit 376-it nunatsinnut tikipput. 2023-imi umiarsuit takornariartaatit 518-it katillugit 76.477-inik ilaasullit nunatsinnut tikipput.¹ Umiarsuit takornariartaatit maajimiit septembarimut tikittarput amerlanerpaalli juulimiit septembarimut tikittarlutik, piffissamilu tassani umiarsuarni takornariartaatini ilaasut 94%-ii tikeraartarlutik.

Pingaarnertut paasisat:

¹ Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissartarfik. 2023-imi umiarsuarlut takornariartaammut ilaallutik takornariat.

<https://stat.gl/dialog/main.asp?lang=da&version=202404&sc=TU&subthemecode=O1&colcode=O>

Immikkoortut	Amerlassusaat
<u>Nunatsinni inunngortut nunamili allami najugallit</u>	946
<u>Danmarkimi inunngortut nunatta avataani najugallit</u>	437
<u>Sumi inunngornerat ilisimaneqanngitsoq, danskisut inuttut normullit</u>	863
<u>Nunami allamiut danskisut inuttut normoqanngitsut</u>	246
Katillugit	2.492

Tabel 1: 2023-imi januaarip ulluisa aallaqqaataanniit septembarip ulluisa 30-iannut inuit maani nuqaqanngitsut peqqinnissaqarfimmum attaveqartut pillugit ataatsimut takussutissiaq

Eqimattani ataasiakkaani, amerlanerit tassaasut inuit nunatsinni inunngortut nunami allami najugaqartut, takussutissiami takutinneqarpoq. Taamaallutik pineqartut tassaallutik tikeraat kalaallillu nunaminnut utertut sulili nunatsinni najugaqartutut nalunaarsimangitsut. Taakkununnga tulliuupput inuit, inuit nalunaarsorsimafianni sumi inunngorsimanerat nalunarsimangitsoq. Taakku tassaapput inuit danskisut innuttaassuseqartut tikeraat-, takornariat imal. niuernermut atatillugu angalasut, aammali inuit nunatsinnut piffissami sivikitsumi suliarortut. Taakkununnga ilaapputaaq soorlu mittarfiliornertut atatillugu suliarortunut nunanit allaneersunut tunniuttakkanik allaffissornikkut inuttut normulikkat. Pingajui tassaapput inuit Danmarkimi inunngortut tikeraat, takornariat imal. piffissami sivikitsumi suliarortut.

Tabelimi 1-imi takuneqarsinnaasututaaq inuit 246-it danskisut inuttut normoqanngitsut Peqqinnissaqarfimmik atuisimapput. Taakkununnga ilaapput umiarsuarni takornariartaatini ilaasut. Umiarsuarni takornariartaatini danskinik Peqqinnissaqarfimmik atuisunik ataasiakkaanik ilaasorqasimasinnaavoq, Danskisulli innuttaassusillit umiarsuarni takornariartaatini ilaasut 1,9 % -innarimmatigit sunniuteqanngiusapput.¹

Peqqinnissaqarfimmum unitsinneqartut nakorsiallu: Danskisut inuttut normoqanngitsut 246-it akornanni 33-it napparsimmavimmum unitsitaapput (13%) 213-illu nakorsiartuullutik (87%). Inuit katillugit 2.246-it danskisut inuttut normullit Peqqinnissaqarfimmum attaveqarsimasut akornanni napparsimmavimmum unittut amerlassusaannik misissueqqissaartoqanngilaq. Amerlasuunut sinniisutut misissuiffigineqartunit inunnit 73-iusunit tallimat (7%) napparsimmavimmum unissimapput. Amerlasuunut sinniisutut misissuiffigisat amerlanernut sinniisuuppata taakkununnga katillugit 190-it napparsimmavimmum unissimassapput. 2021-imi naatsorsukkat naapertorlugit Peqqinnissaqarfimmi napparsimmavimmum unissimasut katillugit 15.713-iupput.² Maani najugaqanngitsut, amerlanernut sinniisutut misissuiffigisat qulaani pineqartut naapertorlugit napparsimmavimmum unittut 1,4 % -iisutut missingersorneqarsinnaapput. Peqqinnissaq pillugu Ataatsimiititaliarsuup naatsorsugai naapertorlugit 2021-imi inuit 391.375-it nakorsiarsimapput. Qulaani nassuiarneqartut takornariat, tikeraat allallu 2.302-it tassalu nakorsiat tamakkerlutik

² Peqqinnissaq pillugu Ataatsimiititaliarsuup Isumaliutissiisutaani qup. 86 aamma 91 napparsimasunut akunnittarfiit DK-lu ilanngunnagit.

0,6%-iisa missaat nakorsiarsimapput.³ Napparsimmavinnut unittunik nakorsianillu naatsorsuinerit nalorninartoqarmata takornariallu ilaasa arlaleriarlutik Peqqinnissaqarfimmumut attaveqartarnerat eqqarsaatigineqanngimmat, naatsorsuinerit taakku marluk nalorniartortaqaarsinnaapput.

Danskisut innuttaassuseqanngitsut Peqqinnissaqarfimmik atuinerat: Pineqartut taakku Peqqinnissaqarfimmik atuinerannut takussutissiaq **tabelimi 2-mi** takutinneqarpoq. Umiarsuarmik takornariat nakorsiartut 34-iusut nakorsiartut ilaminiinnanguaraat. 20-it napparsimmavimmut unipput taakkunannga tallimat pinasuarmik angallanneqarput sisamallu Issittumi Sakkutooqarfik aqutsisuliullugu ingerlanneqarlutik. Sinneri 15-iusut umiarsuarmiit taleqqasumiit imal kisarsimasumiit toqaannartumik napparsimmavimmut unitsinneqarput, taakkunanilu ikittuinnarni Issittumi Sakkutooqarfik peqataasimalluni.

Umiarsuarmut takornariartaammut ilaallutik takornarianut sanilliullugit takornariat nunamiittut Peqqinnissaqarfimmumut attaveqartut amerlanerungaatsiarnerat takuneqarsinnaavoq. Tamanna umiarsuit takornariartaatit nakorsaanissamut annertuumik periarfissaqarnerannik taamaammallu nakorsagassat amerlanersaat umiarsuarmi isumagineqarsinnaanerannik patsiseqarpoq. Takornariat nunanit allaneersut ilaasa Peqqinnissaqarfimmik atuinerat annikitsuinnaavoq, ass. nakorsaatini naammattunik nassataqaarsimannginnikkut imal. annaasaqaarsimanikkut amigaaqarnermik patsiseqarluni.

Tabelimi 2-mi takuneqarsinnaasutut takornariartaammut ilaallutik takornariat katillugit 54-it takornariartaammut ilaallutik takornariat 76.477-it 0,7 promiliisa missaat nunatsinni Peqqinnissaqarfimmumut attaveqarsimapput. Tamaalillutik takornariat taakku peqqissutsikkut ajornartorsiutaasa annertunersaat umiarsuarmi isumagineqarsimapput.

Umiarsuarni takornariartaatini ilaasut 20-it sulisullu pingasut napparsimmavimmut unitsinneqarput⁴. Taakku agguaqatigiissillugit ulluni 7,7-ini (2-23) uninngapput. Agguaqatigiissillugit ukiui 73,6 (20-89) affaalu 80,7-it sinnerlugit ukioqarlutik. Napparsimmavimmut unittut umiarsuarmi iliuuseqarfigineqarsinnaanngitsut pineqarmata, peruluttuussapput arlalitsigullu pilatsinnermik imal. ass. CT scannertinnissamik, umiarsuarmi takornariartaammi isumagineqarsinnaanngitsunik pisariaqartitsillutik. Napparsimasup ataatsip, agguaqatigiissitsinnermi, nukissanik annertunerujussuarmik atuiffiusimanissaa ilimagisariaqarpoq.

³ Peqqinnissaq pillugu Ataatsimiititaliarsuup Isumaliutissiissutaani qup 90. Napparsimmavissuaq kigutileriveqarfillu ilanngunnagit. Dronning Ingridip Peqqissaavia allattugaatit tunngavigalugit naatsorsuiffiqineqarpoq.

⁴ Tabelimi 2-mi umiarsuarni takornariartaatini inuttaasut ukununnga "umiartortoq/aalisartoq/timmisartortartoq nunamit allameersoq ilaapput".

Immikkoortut	Amerlassusaat	Procentinngorlugit
Umiarsuit takornariartaatit, umiarsuit allat timmisartortartullu (n = 76, 30.9%)		
Takornariaq nunamit allameersoq takornariartaammit pinasuartumik angallanegartog. Napparsimmavimmut unitsinneqartog	5	2.0%
Takornariaq nunamit allameersoq umiarsuarmit takornariartaammit talinngasumit napparsimmavimmut unitsinneqartog	15	6.1%
Takornariaq nunamit allameersoq umiarsuarmit takornariartaammeersoq. Nakorsiarthog.	34	13.8%
Takornariaq nunamit allameersoq imal. umiartortog umiarsuarmit takornariartaammeersoq. Umiarsuarmit toqusoq.	2	0.8%
Umiartortog nunamit allameersoq/aalisartog/timmisartortartog. Napparsimmavimmut unitsinneqartog.	4	1.6%
Umiartortog nunamit allameersoq/aalisartog/timmisartortartog. Nakorsiarthog.	16	8.5%
Takornariat nunamiittut (n = 126, 51.2%)		
Takornariaq nunamit allameersoq. Napparsimmavimmut unitthog.	5	2.0%
Takornariaq nunamit allameersoq. Nakorsiarthog.	83	33.7%
Suna pillugu nunatsinniinnera ilisimaneqanngitsoq. Nakorsiarthog.	38	15.5%
Nunami allamiut nunatsinni suliffeqartut (n = 44, 17.9%)		
Nunami allamiut nunatsinni suliffeqartut. Napparsimmavimmut unittut.	4	1.6%
Nunami allamiut nunatsinni suliffeqartut. Nakorsiarthog.	40	16.3%
Katillugit	246	100%

Najukkani Peqqinnissaqarfiit ilungersortitaanerat: Umiarsuit takornariartaatit amerlanerpaartaat Kommune Kujallermut angalasarpit. Taamaakkaluaq, umiarsuaatilit siunnersorneqarlutik immikkut ilisimasaqarfigisariaqakkanik, nakorsartinnissamut periarfissat Nuup avataani killilerujussuunerannik ilisimatinneqarnerisa kingunerigunagaanittaaq, ilaasut affai sinneqalaartut Nuummi Napparsimmavissuarmit uninnngapput. Peqqinnissaqarfimmi 2023-imi maajimiit immikkut siunnersortinnissamut oqarasuaat, umiarsuarmit takornariartaatinit umiarsualivinnilu agentinit attavigineqarsinnaasoq pilersinneqarpoq. Tamatuma saniatigut ilaatigut umiarsuaatilinnut allakkianik nassiussuisoqarpoq.

Takornariat umiartortullu danskisut inuttut normoqanngitsut sumi uninnngasimanagerat **tabelimi 3-mi** takuneqarsinnaavoq. Tasiilaq allattugaatinut qarasaasiakkut ataatsimut nalunaarsuiffimmut ilaanngimmat, suliat ilaanni nakorsiat ilaatigut ilanngunneqanngitsoorsimasinnaapput. Nakorsiat illoqarfimmut agguataarneqarnerat **tabelimi 4-mi** takutinneqarpoq. Tassani nalinginnaasumik takornariat avannaani Sisimiuni Ilulissanilu amerlanerummata, napparsimmavimmut unittunut sanillugit allaanerunera takuneqarsinnaavoq.

Sumiiffik	Umiarsuaq takornariartaat taleqqasoq/kisar simasoq	Umiarsuaq takornariartaat angalasoq	Takornariat allat	Umiartortut	Katillugit
Sumiiffik	6	3		2	11
Nuuk (toqqaannartumik)		1			1
Qaqortoq-Nuuk	1				1
Narsarsuaq-Nuuk	1				1
Kangerlussuaq-Nuuk	1				1
Nanortalik-Qaqortoq-Nuuk	4	1		1	6
Qaqortoq	1				1
Nanortalik-Island	1		2		3
Ilulissat			3		3
Narsaq/Sisimiut/Tasiilaq				1	1
Upernavik	15	5	5	4	29

Tabeli 3: Takornariat umiarsuarni takornariartaatini ilaasut nunanit allaneersut nunamilu takornariat napparsimmavimmut unittut

	Umiarsuarnut takornariartaatinut ilaasut	Takornariat nunamiittut	Nakorsiat killiffiat ilisimaneganngitsoq	Katillugit
DIS, Nuuk	25	17	11	53
Ilulissat	1	27	11	39
Sisimiut	2	11	4	17
Qaqortoq	4	2	2	8
Kangerlussuaq		7		7
Maniitsoq		4	1	5
Nanortalik		4	1	5
Narsaq		1	3	4
Narsarsuaq		2	1	3
Paamiut		2	1	3
Aasiaat	1	1	1	3
Qasigiannugit		1	1	2
Qaanaaq		1	1	2
Tasiilaq		2		2
Qeqertarsuaq	1			1
Upernavik		1		1
	34	83	38	155

Tabeli 4: takornariat nunanit allaneersut Peqqinnissaqarfimmut nakorsiat

Umiarsuit takornariartaatit nunaliaassinissamut nakorsat siunnersuutaannut malinninnginnerannut 2023-imi assersuutissani marlunni, peruluttunik sumiiffinnut pisariaqartitanik periarfissaqanngitsunut nunaliaassisoqarpoq.

Nanortalik Qaqortorlu 2023-imi umiarsuarnut takornariaataatinut ilaallutik takornarianit Nuummiit ilaasut amerlassusaat tunngavigalugit pingajuattut inissisimasumit amerlanernit tikeraarneqarput.⁵

Takornarianik nakorsaanermut atatillugu aningaasartuutit: Takornariarnermut atatillugu innuttaasut danskisut inuttut normoqanngitsut napparsimmavimmut unitsinneqartut katillugit ulluni 194-imi unginngapput (agguaqatigiissillugit ullut 6,7). Sullinneqarnermut akigititaasussatut aalajangersakkat naatsorsuutigigutsigik⁶ aningaasartuutit akiligassiissutaasinnaasut, peruluttunik katsorsaanermi aningaasartuutit immikkut ittut (naatsorsorneqanngitsut) ilanngunnagit, 3,4 mio. koruunit missigaat. Napparsimmavimmi nakorsartinnissamut akiliussisarnissamik nunanut allanut arlalinnut isumaqatigiissutaasut pissutaallutik taamaallaat 1,3 mio. koruunit akiliutissatut piunasaqataasinnaapput. Nakorsiarnermut akigititami, suunersoq apeqqutaalluni agguaqatigiissillugulu 950 koruuninik (nunanut isumaqatigiissuteqarfigisanut ilaasut ilanngullugit aningaasartuutit 150.000 koruunit) missaanniittussatut naatsorsorneqarlutik.

Inerniliinerit: Misissuineq naapertorlugu ima inerniliisoqarsinnaavoq:

- Takornariat napparsimasut ajoqusersimasullu allallu nunatsinni najugaqanngitsut Peqqinnissaqarfimmi suliat tamakkiisut ilaminiinngannguaat.
- Napparsimmavimmut unitsinneqartut nakorsiallu amerlanerpaat tassaapput tikeraat, Danmarkimiit takornariat inuillu Danmarkimeersuunerusut nunatsinnut sivikitsumik suliertortut.
- Umiarsuarmut takornariartaammut ilaasunik takornariaqarneq Peqqinnissaqarfimmut napparsimasunik amerlavallaanngitsunik nukissanilli annertuunik atuiffigisarialinnik suliakkiivoq.
- Peqqinnissaqarfimmut immikkut suliakkiineq piffissami sivikitsumi pisarpoq, pingaartumik umiarsuarmut takornariartaammut ilaallutik takornarianut tunngatillugu, maannamisulli annertutigissappat Peqqinnissaqarfimmit inissaqartinneqarput.
- Peqqinnissaqarfiup oqarasuaatikkut siunnersuisarfia pissusissamisoornerusumik ingerlatsilersitseqataavoq.

Nuuk, maj 2024

⁵ Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik. 2023-imi umiarsuarni takornariartaatini ilaasut. <https://stat.gl/dialog/main.asp?lang=da&version=202404&sc=TU&subthemecode=O1&colcode=O>

⁶ Peqqinnissaqarfimmi sullissinernut akiliuteqartarneq pillugu kaajallaatitaq nr. 17/2017.